

Variatie in aanpak wortellesieaaltje

• TEKST : REGIOTEAM TELEN MET TOEKOMST
• FOTO : J.W. V.D. KLUGT

Het wortellesie-aaltje *Pratylenchus penetrans* veroorzaakt soms de nodige schade in vooral lelies. De schadedrempel is sterk afhankelijk van de grondsoort waarop wordt geteeld. Vanuit de groepen in Noordoost-Nederland en het Noordelijk Zandgebied zijn hier ervaringen met de aanpak van *Pratylenchus* weergegeven. In een kader geeft teeltbegeleider André Conijn zijn ervaringen met dit aaltje weer.

Biologische bestrijding van *Pratylenchus penetrans* met afrikaantjes, naast een veld waar inundatie werd toegepast

De meeste deelnemers van "Telen met toekomst" in NO Nederland laten een aaltjesmonster van de grond nemen. Meestal wordt er slechts één monster per perceel genomen, al beseffen de deelnemers dat dit slechts een ruwe indicatie geeft van de aaltjespopulatie. Eén monster geeft geen zekerheid over de aan- of afwezigheid van plekken in het land met hoge populaties aaltjes. Op deze onzekerheid reageren de deelnemers verschillend: Sommigen zullen een lage uitslag gebruiken om de grond niet te behandelen. Anderen achtten het risico op een aaltjesaantasting toch nog te groot en behandelen de grond daarom altijd, al passen zij wel de dosering en het plantschema aan de uitslag van de aaltjesanalyse aan. De meeste deelnemers hebben afgelopen jaar wel op een of meer percelen geteeld waar geen grondbehandeling is toegepast, als gevolg van een lage uitslag van de aaltjesanalyse of een teelt van minder gevoelige leliecultivars. De resultaten van dit teeltseizoen worden binnenkort in de groep geëvalueerd.

TWEE METHODEN

De adviezen voor bestrijding van *Pratylenchus penetrans* zijn afhankelijk van de grondsoort. Dit komt omdat gebieden is dat schade aan het gewas op de duinzandgronden optreedt bij veel lagere aaltjesbesmetting dan op dekzandgronden. Daarnaast zijn er twee metho-

den van analyse op aaltjes: telling van aanwezig aaltjes in een aaltjesmonster of telling na uitbroeden van het monster. Bij de laatste methode worden ook de aaltjes in wortelresten en de eieren meegenomen, zodat een betrouwbaarder beeld wordt verkregen van de werkelijke aaltjespopulatie. BLGG heeft een advies dat gebaseerd is op de telling van de aaltjes zonder uitbroeden. Zij hanteert voor dekzangronden een indeling waarbij bij een besmetting lager dan 15 weinig risico op schade is. Tussen de 15 en 30 is de besmetting matig en boven de 30 hoog. Na uitbroeden worden meer aaltjes gevonden, maar in hoeverre deze hogere aantallen gerelateerd zijn aan schade aan het gewas is onvoldoende bekend. Onderzoek is gaande en tot die tijd gebruikt het BLGG de analyse cijfers zonder uitbroeden voor het advies.

EIGEN ERVARING

Intussen doen de deelnemers zelf ook de nodige ervaringen op. In het algemeen vinden zij dat bij een aaltjesaantasting van 100 aaltjes of meer (na uitbroeden) er zeker aan een bestrijding gedacht moet worden. Maar gronden die tot ver onder de bouwvoor humusrijk zijn zullen pas bij veel hogere populaties (500 aaltjes) gevoelig zijn voor schade. Deelnemer Van Zanden zoekt altijd deze zwaardere gronden op. Hij heeft nog nooit schade waargenomen, ondanks dat hij de grond nooit behandelt tegen aal-

tjes. De deelnemers zijn gewend om Mocap te gebruiken als chemische bestrijding als dat nodig is. Op dit moment heeft ook Vydate 10G een toelating voor lelies. Met Vydate is in lelie al meer dan 20 jaar ervaring met goede resultaten. De deelnemers oordeelden dat Vydate strooien en ondiep inwerken met de beddenfrees het meest praktisch is. De kosten van 50 kg Mocap en 40 kg Vydate liggen op € 450,- per ha. De milieubelasting van Vydate is veel lager dan van Mocap. De milieubelasting bij grondontsmetting ligt vele malen hoger.

NOORDELIJK ZANDGEBIED: BIOLOGISCHE BESTRIJDING

Uit onderzoek is bekend dat de teelt van afrikaantjes een goede bestrijding geeft van *Pratylenchus penetrans*. Ook na zes weken inunderen neemt het aantal aaltjes in de grond sterk af. Beide methoden zijn alternatieven voor een grondbehandeling met chemie. Jan Willem van der Klugt, deelnemer aan Telen met toekomst in het Noordelijk Zandgebied, heeft vorig jaar een perceel geïnundeerd en op een perceel afrikaantjes geteeld. Beide percelen waren besmet met *Pratylenchus penetrans*. Op het geïnundeerde perceel staan nu lelies. Het gewas ziet er gezond uit en laat geen enkel symptoom van aantasting door *Pratylenchus* zien. Ook andere bodemgebonden ziekten komen in het perceel niet voor. Jan Willem is ook zeer

tevreden over de bestrijding van distels. Zaadonkruiden hebben zich veel minder aangetrokken van de inundatie. Voor een goede werking van de inundatie moet je volgens Jan Willem op de volgende punten letten:

- Begin op tijd met inundatie omdat de bestrijdende werking bij een hogere temperatuur beter is.
- Inundeer minimaal acht weken, hoe langer het land onder water staat hoe beter het effect is.
- Het land moet goed vlak liggen zodat er weinig water op het land hoeft te staan.

- Gebruik als overloop PVC-buizen. Jan Willem heeft slechte ervaringen met verlaagde dijkdelen bedekt met plastic folie. Op deze plaatsen braken de dijken als eerste door.
- Stop de drains af voor je begint met pompen.
- Zorg voor een goede ringvaart langs de dijken, zodat het door wind opgestuwde water weer terug kan stromen.
- Na het droog vallen eventueel slib uit de ringvaart weghalen, anders rooi je daarna veel kluitjes.
- De grond van de dijk niet over het hele perceel verspreiden in verband met

herbesmetting van het hele perceel. De bestrijdende werking van afrikaantjes kan Jan Willem nog niet goed beoordelen. Op het perceel hebben dit jaar tulpen gestaan en die zijn niet zo gevoelig voor aantasting door *Pratylenchus*. De afrikaantjes 'Single Gold' zijn rond half mei 2003 gezaaid. Het zaaien gaf wel wat problemen omdat een geschikte zaaimachine niet beschikbaar was. Voor een goede kieming is vochtige grond nodig. Met enkele bespuitingen lukte het prima om het gewas schoon te houden. De teelt van afrikaantjes leverde 2 ton effectieve organische stof per ha.

ANDRE CONIJN:

'PRATYLENCHUS INTEGRAAL BENADEREN'

Telen met toekomst zoekt samenwerking met organisaties en bedrijven die actief zijn in de bollenteeltsector om gezamenlijk de kansen en knelpunten van een geïntegreerde teelt te verkennen. Albert Groot in één van deze bedrijven.

Als teeltbegeleider van Albert Groot bv komt André Conijn op heel wat bedrijven zorgen tegen om *Pratylenchus*. In zijn optiek is het zaak om niet alleen vlak voor de lelieteelt aandacht te schenken aan het vrijlevende wortelaaltje, maar eigenlijk daar in het gehele teeltplan rekening mee te houden. Uitgangspunt in zijn benadering is het zo dicht mogelijk bij de 0 te blijven zitten met het aantal *Pratylenchus* per gram grond. Om dat te bereiken kan de teler uit meer oplossingen kiezen.

Natte grondontsmetting kan alleen nog met Monam, omdat Telone geen toelating meer heeft. Aandachtspunt bij Monam is volgens Conijn de mindere dieptewerking. In lelie kan de teler ook **Temik** en **Vydate** gebruiken. Beide producten werken remmend en kunnen helpen het aantal vrijlevende aaltjes laag te houden.

Afrikanen (Tagetes) kunnen *Pratylenchus* alen goed bestrijden. Bij deze tussenteelt is een goede dieptewerking te verkrijgen. Aandachtspunten bij deze toepassing zijn de onkruidbestrijding en het zaaitijdstip. *Trichodorus*aaltjes kunnen toenemen na de teelt van afrikaantjes. *Pratylenchus*, maar ook bijvoorbeeld *Trichodorus* goed te volgen. "Het geeft meer inzicht in de kans op schade, en biedt de teler om meer maatregelen te nemen dan alleen maar natte grondontsmetting." Een laatste punt van aandacht is spoel- en zeefgrond. "Soms gaat het daar toch mis mee, en komt er besmette grond op een perceel dat schoon was. Ook daarom is een goede registratie van besmette plekken van belang."

Veel heil ziet Conijn in **inundatie**, omdat er meer bodemziekten zijn dan alleen *Pratylenchus*. Hij adviseert om het moment van inunderen goed te kiezen, omdat de ervaring leert dat soms na inundatie in tulp meer kans is op *Augusta*. In iris en krokus neemt de kans op *Pythium* en *Rhizoctonia* toe. *Narcis 'Tête-à-Tête'* heeft van al deze zaken geen last, dus kan dat een goed gewas zijn na inundatie. Bijkomend voordeel van inundatie is de bestrijding van opslag van andere bolgewassen, waardoor minder kans aanwezig is op knolgebonden aaltjes. Voorwaarden zijn wel een voldoende lange inundatietijd van acht weken en voldoende warm water.

Waar de teler ook acht moet op slaan zijn ziektebeelden in andere gewassen. Bij een hoge aaltjesdruk (100 tot 150 aaltjes per ml grond) kan ook in tulpen schade ontstaan. Conijn pleit er voor om regelmatig te monitoren op aaltjes, om zo de ontwikkeling van *Pratylenchus*, maar ook bijvoorbeeld *Trichodorus* goed te volgen. "Het geeft meer inzicht in de kans op schade, en biedt de teler om meer maatregelen te nemen dan alleen maar natte grondontsmetting." Een laatste punt van aandacht is spoel- en zeefgrond. "Soms gaat het daar toch mis mee, en komt er besmette grond op een perceel dat schoon was. Ook daarom is een goede registratie van besmette plekken van belang."

PROJECT

Het praktijknetwerk Telen met toekomst verenigt groepen praktijkbedrijven, afnemers, toeleveranciers, intermediairen, maatschappelijke organisaties en overheid rond de ontwikkeling en implementatie van meer duurzame (ecologisch en economisch) productiesystemen in de plantaardige sectoren. Er zijn 31 praktijknetwerken (waarvan 5 in de bollenteelt), verspreid over heel Nederland. De kern van elk praktijknetwerk bestaat uit een studiegroep van ondernemers, met daaromheen de bedrijven en organisaties die een direct belang hebben bij de agrarische bedrijfsvoering. Het accent ligt op de thema's gewasbescherming en bemesting. Het project wordt uitgevoerd door Praktijkonderzoek Plant & Omgeving en DLV Adviesgroep en gefinancierd door de ministeries van LNV en VROM. Informatie: Stefanie de Kool (0252-462113) of www.telenmettoekomst.nl